

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ Й КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ ОБ'ЄКТИВНОСТІ У СПЕЦІАЛІЗОВАНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі французької мови)

Круковський В. І.

Київський національний економічний університет

Круківська О. В.

Відділ міжнародних зв'язків державного підприємства поштового зв'язку "Укрпошта"

Стаття присвячена виявленню й аналізу ролі лексико-граматичних та комунікативно-прагматичних засобів реалізації мовної стратегії французького законодавця в об'єктивності законодавчого дискурсу шляхом його деперсоналізації. Дослідження показало, що такими засобами є: неозначені займенники й прикметники, безособові речення, пасивна форма й третя особа однини. Зроблено висновок, що всяка об'єктивність є відносною, оскільки суб'єктивність – невід'ємна частина будь-якого мовлення.

Ключові слова: законодавчий дискурс, об'єктивність, суб'єктивність, деперсоналізація, неозначеність.

The article is dedicated to study and to analyse the role of lexical, grammatical communicative and pragmatic devices in realization of linguistic strategy of French lawmaker to objectivize juridical discourse by way of its depersonalization. The study discovered that these devices are indefinite pronouns and adjectives, impersonal sentences, passive voice and third person singular. The conclusion is that any objectivity is relative as subjectivity is integral part of any text.

Key words: juridical discourse, objectivity, subjectivity, depersonalization, indefiniteness.

Законодавчий дискурс є спеціалізованим і за визначенням повинен бути об'єктивним. Це ідеал будь-якого дискурсу для спеціальних цілей. Проблема дослідження лінгвістами засобів об'єктивності спеціалізованого дискурсу актуальна завжди. Одним із таких засобів об'єктивності є деперсоналізація дискурсу. **Об'єкт** цього дослідження – французький законодавчий дискурс, а предмет – лексико-граматичні та комунікативно-прагматичні засоби його деперсоналізації. **Мета** – вивчити мовну стратегію й тактику французького законодавця в реалізації об'єктивного характеру дискурсу шляхом позбавлення його індивідуальних ознак. Завдання дослідження – проаналізувати теоретичну літературу з питань прагматико-семантичних категорій суб'єктивності (С) і об'єктивності (О) в мовленні, виявити й описати лексико-граматичні та комунікативно-прагматичні засоби, їхню роль та місце в досягненні стратегії об'єктивності французького законодавчого дискурсу, уточнити поняття С та О, що сприятиме їх поглибленому розумінню та кращому тлумаченню французьких законодавчих текстів. Актуальність дослідження визначається також існуючими напрямками розвитку лінгвістики тексту, які вимагають подальшого вивчення цих категорій, їхню поведінку в текстах різних функціональних стилів і жанрів. Матеріал дослідження – тексти Цивільного кодексу Франції. Новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше у вітчизняній лінгвістиці лексико-граматичні засоби французького законодавчого дискурсу розглядаються з погляду їхньої комунікативно-прагматичної спрямованості на забезпечення об'єктивності, нейтральності й неупередженості законодавця шляхом деперсоналізації дискурсу. Гіпотеза: будь-який дискурс є поліфонічним, абсолютна О, а звідси й абсолютна деперсоналізація дискурсу, неможлива, оскільки С властива будь-якому мовцю як суб'єкту дискурсу, що з'являється під час його продукування й тлумачення. Тому слід говорити не про О дискурсу взагалі, а про рівні О / С і нейтральності суб'єкта. Зрозуміло, що поняття О / С відносні, й настає момент, коли те, що нам здавалося властивістю самої природи, виявляється лише особливістю поглядів нашого часу [1, с. 205].

Лінгвісти досліджують різні засоби суб'єктивації дискурсу. У 60-ті роки ХХ ст. французький лінгвіст Е. Бенвеніст заявив, що С невід'ємна від мовлення [2, с. 260]. Прибічники теорії енонсіяції (теорії висловлення) стверджують, що мовлення не лише інструмент передавання інформації, а й повідомлення про саму людину. Зокрема, особові займенники першої особи – це перші ознаки С у мовленні. Французька лінгвістка К. Кербрат-Ореччіоні розширила теорію Е. Бенвеніста, виявивши інші ознаки С в мовленні, а саме: дейктики, субстантиви, дієслова, прикметники та прислівники. Вона стверджує, що будь-яка мовна одиниця в певному сенсі суб'єктивна, оскільки слова є лише символічними заміниками й інтерпретаторами “речей” [3, с. 55]. Інакше кажучи, кожне обрання мовцем певного слова є результатом тлумачення ним певного смислу обраного слова.

Лінгвісти зазначають, що повна О висловлення є ілюзією, тому що воно є результатом особистого вибору подій, описаних у ньому та лексичного коду. Зате видимість присутності адресата може зводитися до мінімуму, створюючи ефект О, тому в такому разі говорять про об'єктивацію й суб'єктивацію дискурсу [4]. Згідно із цією думкою, лінгвістика енонсіяції визначає два типи дискурсивної стратегії: перша – прагне до об'єктивації (чи до її видимості), друга – допускає С дискурсу. Дискурсом першого типу, на нашу думку, є французький законодавчий дискурс.

Питання про зникнення суб'єкта з дискурсу вперше було порушене в рамках філософського напрямку постмодернізму, основні теоретичні постулати якого пов'язані з критикою й переосмисленням класичних уявлень про суб'єкт і суб'єктивність. У своїй праці “Що таке автор?” французький філософ, теоретик культури й історик М. Фуко починає формулювання цієї теми з цитати ірландського письменника С. Бекетта “Яка різниця, хто говорить?” [5, с. 15]. У цій байдужості й виявляється усталена теза про те, що починаючи з ХХ ст. суб'єкт дискурсу зникає. “Текст стає самодостатнім”, – пише французький філософ Р. Барт [6, с. 27]. У рамках цього підходу на зміну поняття “автор” постмодерна філософія висуває поняття скриптора, що знімає претензії суб'єкта на статус продуцента чи хоча б детермінанти тексту.

У законодавчому дискурсі суб'єкт зник набагато раніше і зовсім з інших причин, ніж деперсоналізація дискурсу постмодерна, а саме – з появою у ХІІІ ст. парламентаризму спочатку в Англії, а потім і в інших країнах [7]. Закон утратив індивідуально-авторські риси, перетворившись на набір знеособлених настанов, утративши “людське обличчя”. Унаслідок переходу до парламентаризму, усунення суб'єкта перетворилося в об'єктивну вимогу організації законодавчого тесту, який став колективним продуктом: основна робота над законом проходить у парламентських комісіях. Крім того, законодавцю часто допомагають експерти, і, нарешті, парламентські фракції, виходячи з певних засад, по-різному наповнюють пропозиційний смисл і змінюють терміни й висловлення, отже, діє чинник методики розроблення. По-третє, законодавець-парламентарій тісно пов'язаний із виборцями свого округу і має брати до уваги їхні міркування й переконання, тобто йдеться про чинник “соціального контексту”.

Перед тим, як перейти безпосередньо до лексико-граматичних та комунікативно-прагматичних засобів вираження деперсоналізації французького законодавчого дискурсу як засобу його об'єктивації, розглянемо докладніше категорії О / С. О – це відповідність думки дійсності, це умова істинності висловлення. О у французькому законодавчому дискурсі знаходить своє вираження в нейтральності позиції, неупередженості, безсторонності, дистанціюванні законодавця-автора від самого себе. Об'єктивний дискурс – це представлення фактів незалежно від поглядів, інтересів, смаків, вірувань, уподобань, суджень, думок, уявлень і т. ін. суб'єкта висловлення. Це дискурс, де ознаки С приховані, де мовець абстрагується від свого власного погляду, де він ховається і представляє текст як інформативний, експлікативний, а не аргументативний. Парадокс у тому, що О можлива лише через С смислу, не має пізнаного об'єкта без суб'єкта. Незалежного пізнання об'єкта не існує, у цьому сенсі будь-яке судження

є суб'єктивним. Щоб досягти О, суб'єктивність мовця необхідно нейтралізувати, а будь-які сліди його індивідуальності стерти. О залежить від суб'єкта, і саме метод викладу гарантує О. Абсолютна О недосяжна в жодній науці, проте є ідеалом, якого прагнуть досягти. В об'єктивованих висловленнях роль особи мовця звичайно завуальована. Об'єктивне й суб'єктивне тісно переплітаються і часто взаємно підтримуються. Умови О не визначаються раз і назавжди, кожна наука протягом своєї історії сама створює форми О, котрі їй властиві.

Проблема в тому, що законодавчий дискурс великою мірою залежить від волі законодавця. Відправник законодавчого тексту повинен зробити максимум, щоб нейтралізувати ризик своєї С, щоб адресант не перекрутив зміст його послання і цим забезпечив успіх комунікації. Іншої стратегії не може бути. Законодавчий текст має бути універсальним, усебічним, деперсоналізованим, щоб гарантувати рівні права громадянам. Це свідчить про те, що ми вивчаємо законодавчий дискурс у тріаді комунікативного акту "автор – текст – адресат", що дає можливість виділити три види прагматичних відносин, пов'язаних: а) із фактором суб'єкта, автором тексту, його соціальним статусом; б) із текстом – змістовою стороною тексту; в) із фактором адресата – урахуванням соціальних даних, пресупозицією адресата (психологічний і соціологічний аспекти прагматики). Таке розуміння прагматичних факторів спонукає нас розглядати комунікативно-прагматичний аспект спеціального тексту як єдність екстра- та інтралінгвальних факторів і залежність інтралінгвальних факторів від екстралінгвальних.

Отже, деперсоналізація – це дискурсивне явище, яке полягає в стиранні ознак учасників висловлення, тобто "я" і "ти", ознаки третьої особи, що відсилають до конкретної особи, яку не бажають показувати. Це – ціла стратегія, спрямована на О і нейтральність законодавця, характерні для законодавчого дискурсу. Мовні механізми, що мають на меті приховати (прикрити) суб'єкта, рекурентні для французького законодавчого дискурсу, їхня наявність підпорядковується радше текстовим, аніж культурним нормам.

У законодавчому висловленні однією з основних ознак його верховенства є імпліцитне посилання на верховного законодавця, який перебуває за кулісами висловлювання. Проте інколи, у деяких статтях, законодавець все-таки розкриває себе. І тоді у висловленні певної статті закон стає однозначно підметом дієслова: "*La loi présume que l'enfant...*" (Закон передбачає, що дитина...) [12, а. 312]. Як правило, законодавець намагається не показувати своє верховенство так явно. Такі повтори в наголошенні свого верховенства стомлювали б адресата, були б зайвими й обтяжували б законодавчий стиль. Усім зрозуміло, що таке висловлення є законодавчим без посилання щоразу на закон.

Серед основних механізмів деперсоналізації слід зазначити загальність правового правила, яка впливає з його абстрактного характеру. А це означає, що правило стосується всіх громадян, причетних до певної юридичної ситуації, тобто воно регулює не окремий, а типовий випадок.

Особливі засоби вираження загальності. Узагальненість знаходить свій статус у неозначеності, тобто – це невіднесеність означаючого до конкретного предмета. Контекст і вся смислова конфігурація речення створюють нереперентне значення слова, особливо при вживанні теперішнього часу дійсного способу із значенням позачасовості. Серед спеціальних засобів, які яскраво розкривають загальний характер французького юридичного правила, ми виявили неозначені терміни, які в законодавчому тексті тісно пов'язані з підметом, присудком та способом (voix) вираження дії.

а) Стверджувальні терміни. Такими спеціальними термінами вираження загальності у значенні "кожний", "всякий" є, з одного боку, прикметник *tout* (ставиться перед іменником, слугуючи для нього епітетом), з другого боку, *chacun* (займенник) та *chaque* (прикметник). Усі ці терміни виражають стверджувальну сукупність: "*Tout français jouira des droits civils*" [12, а. 8]. "*Chacun a droit au respect de sa vie privée*" [12, а. 9].

б) Заперечні терміни. *Nul* (займенник тільки чоловічого роду однини) та *aucun* (прикметник-епітет перед іменником) є заперечними термінами числівника “один” (*un*) у значенні “ніхто”, “жоден”, “ні один”, “ніякий”. Вони вказують на негативну загальність, на загальність, що виключається: “*Sont nulles de plein droit...*” [12, а. 451].

в) Власне неозначені терміни (займенники). Найбільш уживаними серед них є неозначені займенники *on* та *quiconque* у значенні “всякий, хто”, які вказують на застосування правила до будь-якої особи. “*On ne peut déroger...*” [12, а. 6], “*Quiconque s'est obligé...*” [12, а. 2092]. До цих неозначених термінів слід додати інші спеціальні терміни, що вказують на загальність: *tel* (такий): “*Telle garantie qu'il lui plaira de...*”; *autrui* (інший): “*Nul ne peut transmettre à autrui...*” [12, а. 52]. Займенник *autrui* вживається тут у законі в значенні “будь-кому”. Вказівні займенники: *celui qui* (той, хто), *ceux qui* (ті, хто): “*Celui qui a causé un dommage ...*” [12, а. 489].

Проте ці явні спеціальні ознаки загальності значною мірою є оманливими, тому із цього приводу слід сказати таке.

1. Ці ознаки не звичайні, банальні ознаки загальності, оскільки вони не обмежуються простою вказівкою на загальність, а намагаються підкреслити її надзвичайну важливість для деяких випадків, наприклад, у разі реалізації свого законного права на узаконення своєї позашлюбної дитини: “*la légitimation de l'enfant naturel*” [12, а. 329] і т. ін.

2. Крім того, ці ознаки не завжди є ознаками абсолютної загальності.

Уживання термінів *tout, nul, on* і т. ін. указує на встановлення принципу загальності, який може мати деякі винятки, що визначаються потім далі в тексті закону. Напр.: “*Nul ne peut être contraint de céder sa propriété, si ce n'est pour cause d'utilité publique...*” (Нікого не можна примусити продати свою власність, хіба лише задля громадської користі) [12, а. 545]. У цих випадках метою вживання термінів *on, tout, nul* є саме встановлення принципу загальності.

Бувають випадки, коли французький законодавець хоче підкреслити абсолютну загальність того чи іншого положення, тоді він чітко вказує на це в законі за допомогою вставного пояснювального речення, знімаючи таким чином будь-яку двозначність юридичного правила. “*Toutes les demandes, à quelque titre que ce soit, qui ne seront pas entièrement justifiées par écrit...*” [12, а. 1346]. Або ж завдяки вживанню урочистих термінів *toujours* (завжди), *jamais* (ніколи) [12, а. 1287, 1519]. Напр.: “*Toutes donations faites entre époux pendant le mariage quoique qualifiées entre vifs, seront toujours révocables*” [12, а. 1096].

3. Слід зауважити також, що абсолютні терміни *tout, nul* і т. ін. не є винятковими ознаками загальності. Яскраві й помітні, вони в загальній масі законодавчих положень трапляються досить рідко, і було б великою помилкою вважати, що їх відсутність позбавляє юридичне правило загальності. За їх відсутності загальність правила виражається більш скромно, без уживання спеціальних слів.

Звичайні ознаки загальності. Ці ознаки не такі помітні, як спеціальні, проте наше дослідження показало, що вони спостерігаються у французьких законодавчих текстах частіше. Але ця їхня звичайність не заважає їм бути водночас ефективними засобами вираження загальності, такі ознаки залежать від вибору стану (*voix*) дії підмета, особи та числа.

Безособові речення. “*Безособовість – це такий спосіб представлення об'єкта, коли основна увага фіксується на його властивостях, які в тій чи іншій ситуації виявляються важливішими за їхнього носія*” [8, с. 19–24]. Безособова конструкція виразніша саме тому, що властивість абстрагована від носія і часто ставиться в комунікативно марковану позицію. В особовій структурі – дві значущих позиції, в безособовій – тільки одна. У безособовому реченні висвітлюється властивість, ознака, представлена як постійний чи тимчасовий стан об'єкта. Цей стан і перебуває в центрі уваги автора чи суб'єкта мовлення.

Безособові речення виступають у французькій мові одним із показників ступеня неозначеності синтаксичної особи. Семантичною базою для формування безособовості є узагальнене значення особи. У цьому типі відмінювання дієслово має граматичний підмет, займенник *il*. Правило

виражається в абстрактній формі без посилання на логічний суб'єкт. Безособові речення виражають об'єктивну реальність, можна сказати загальну істину. У законодавчому дискурсі "la voix impersonnelle" уживається часто: "*Il est des choses qui...*" [12, а. 714]. "*Il n'y a pas de mariage...*" [12, а. 146].

Узагалі французька адміністрація любить безособові конструкції типу *Il convient de remarquer, il est à observer, il y a lieu de noter* [9]. Можна сказати, що адміністрація таким чином знімає із себе будь-яку відповідальність, перекидає непопулярність заходу на анонімність держави, ховається за її спину. З тієї самої причини, а не тому, що він себе не любить (не любить уживати "я"), французький високопосадовець пише "*On est amené à penser*" (Слід уважати) замість *Je pense* (Я вважаю); "*Des mesures seront prises*" (Будуть ужиті заходи) (ким? загадково й відчужено) замість *Je prendrai des mesures* (Я вживу заходів) [9].

Р. Жоржен називає такий засіб "*prudent anonymat*" (обережна анонімність) [9, р. 65]. Це така своєрідна ввічливість, мета якої уникнути надмірного нав'язування чужої волі, законодавець-редактор забув уточнити виконавця дії. Інколи він це робить навмисне для того, щоб спрямувати увагу не на виконавця дії, а на саму дію, яка, на думку автора тексту, є важливішою за агенса дії.

Пасивні конструкції. Відомо, що між прагматикою речення і способом виконання дії існує певна залежність. Хоча французька мова віддає перевагу активним конструкціям, пасив, який тому й називається вторинною (непрямою) діатезою [10, с. 369], також часто вживається, зокрема в офіційно-діловому мовленні.

Схильність до об'єктивності й нейтральності, що становить достоїнство французької адміністрації, спричинює вживання, навіть трохи надмірне, зокрема безособових (пасивних за змістом) конструкцій, які представляють факти так, ніби вони випливають з далекої й обов'язкової природи речей. Ось чому адміністрація пише, що "*dossier fait l'objet d'un examen attentif*"; "*que l'intéressé aura été mis dans l'obligation de*" [11, р. 34]. Наприклад, замість "*Il m'a été signalé*" (Мені було повідомлено) можна було б сказати *On m'a signalé: quelqu'un, un de mes collaborateurs, un fonctionnaire de mon administration, un correspondant, un contribuable, un client, un fournisseur* (Мені повідомив: хтось, мій співробітник, службовець мого управління, співрозмовник, платник податків, клієнт, постачальник) [11, р. 51]. Так було б цікавіше й природніше. Існують навіть офіційні захисники пасивних конструкцій. Наприклад, у "Практичному курсі написання французьких офіційних документів" наводяться такі причини вживання пасивних конструкцій: "*Le pronom "on" indéfini a un caractère impersonnel. Or la rédaction administrative exige de la précision; c'est la raison pour laquelle on évite l'emploi de "on" dans le style administratif*". (Неозначений займенник "on" має безособовий характер. А офіційно-ділові документи вимагають точності, тому слід намагатися уникати вживання "on" в офіційно-діловому стилі) [11, р. 67]. Звичайно, тут можна цілком справедливо запитати, наскільки вживання пасиву у фразі "*mon attention a été attirée sur...*" (мою увагу було звернуто на...) є персоніфікованішим, ніж "*on a attiré mon attention sur...*" (мою увагу звернули на...). Якщо *on* є безособовим, то пасивна форма у фразі "*il a été demandé au Ministre*" (Міністра попросили) є не менш безособова, оскільки міністр також не уточнює, хто його попросив. Уживання *on* дозволяє уникати принаймні довгих форм пасиву. Пасив має одну єдину перевагу: він дозволяє поставити на початку речення дієслово – головне слово фрази: "*Sera punie d'un emprisonnement d'un à six mois... toute personne qui...*" (Буде покарана від одного до шести місяців ув'язнення будь-яка особа, яка...) [12, а. 253].

Пасивна форма підкреслює значущість підмета, який в активній формі був би непрямым додатком. Цей непрямий додаток буває інколи активним винуватцем або джерелом дії, тобто її агенсом, і тоді він уживається з прийменником *par*. Саме це перетворення непрямого додатка активної форми на підмет пасивної форми і є часто засобом вираження загальності правила. Правило стає безособовою об'єктивною конструкцією, і тоді особистість підмета активної

форми стирається, вона навіть часто не вказується зовсім: “*Les complices d’un délit ou d’un crime seront punis de la même peine que les auteurs mêmes de ce crime ou de ce délit*” (Співучасники правопорушення чи злочину будуть покарані тією самою карою, що й самі винуватці злочину чи правопорушення) [12, а. 59]. Ким? Суддею? Не вказано. Це так звані “незакінчені пасивні конструкції”, без додатка-агенса дії [10, с. 370]. Законодавець навмисне не уточнив виконавця дії, який зрозумілий із контексту. Якщо треба, то дія буде виконана суддею чи іншою державною особою. Відсутність указівки на агенса дії робить правило більш об’єктивним.

Третя особа однини. Французький законодавець ніколи не каже ні “я”, ні “*tu*”. Усі дієслова вживаються в третій особі, найчастіше в однині. Дієслово керується підметом, вираженим іменником в однині, рідше займенником *il* (він) чи *elle* (вона). Цей вибір законодавця, який є нормою, пояснюється тим, що він поєднує разом два критерії загальності:

- загальність пов’язана з особою: третю особу найлегше позбавити будь-якої персоналізації;
- загальність пов’язана з числом: однина може виражати родову одиницю, а не тільки окрему особу. “Власник” означає всіх власників.

Насправді загальність законодавчого висловлювання ґрунтується на двох взаємопов’язаних критеріях:

– на вживанні означених артиклів *le, la, les*. Характерно, що в законодавчому положенні вживання означеного артикля (а інколи й неозначеного) однозначно вказує на загальність застосування законодавчого положення: “*Un époux peut...*”, де артикль *un* еквівалентний прикметникам *chaque, tout*;

– на вживанні іменника чоловічого роду (тобто винятково чоловічого, хоча існує ще й жіночий рід цього самого слова), що вказує на будь-яку особу тієї чи іншої статі, на будь-яку фізичну чи юридичну особу.

Проста, але універсальна ця мовна домовленість є, зрештою, одним з основних факторів, що надають французькому законодавчому висловленню загального характеру. Якщо говорити тільки про людей, то цей мовний засіб представляє їх як персонажів п’єси: власник, кредитор, боржник, орендар, продавець, покупець, наймач, наймит, заповідач, спадкоємець, суддя, підсудний. Кожний виконує свою роль. Це актори юридичного театру, де кожний актор представляє символічно весь клас однорідних персонажів.

Таке представлення осіб має фундаментальне значення. Воно дозволяє зрозуміти, що загальність юридичного правила відносна. Для того, щоб бути загальним, правниче правило не обов’язково повинне застосовуватися до кожної особи. Юридична ситуація в принципі утворює тріаду з трьох осіб: злочинець, жертва й законодавець. Двох перших можна розглядати тільки віртуально. У тексті закону вони інколи позначаються словом “*personne*” (особа): *toute personne qui...* (будь-яка особа, яка...). На противагу злочинцю й жертві, законодавець відразу ж фігурує в правничому правилі, оскільки саме він має право діяти й говорити. Діяти й говорити означає те саме тому, що закон існує тільки в дискурсі. За необхідності законодавець, його представники, його глашатаї та інструменти чітко називаються в тексті: *Держава, Уряд, Парламент...*, *кодекс, закон, законодавчий акт...* Усі ці назви відсилають до законодавчого органу. Але хто говорить від імені третьої особи? Як правило, абсолютна влада говорить прямо: “Ти не вб’єш!”, установлюючи, таким чином, співвідношення “я–ти” імперативної модальності і начальницький тон: “*я хочу – значить ти повинен*” у всіх її формах: розпорядження, заборони, дозволу, можливості тощо. Така форма вираження абсолютної волі ґрунтувалася завжди на принципі небесної чи королівської влади, яка існує ще й сьогодні. Але в суспільствах, що сьогодні називають себе демократичними і в яких уважається, що верховна влада належить народу, наказове вираження волі є недопустимим. Тому краще, щоб говорив закон, а не законодавець, третя особа, ніж перша. Ще краще взагалі не згадувати особу, яка говорить, даючи правилу можливість утвердитися самому по собі, начебто його джерелом є спільна воля, яку не треба ідентифікувати.

Принцип верховенства права зводить роль суб'єкта дискурсу до скрипторської функції. Через скрипторів закон звертається до людини. Виходячи з вище сказаного, ми вправі зробити висновок, що суб'єкт законодавчого дискурсу не може розглядатися як спустошена категорія. Він улітається в структуру дискурсу, знаходить собі скрипторів, яким диктує свою волю, яка вимагає об'єктивного вираження. Навіть на мовному рівні, незважаючи на намагання французького законодавця дистанціюватися від закону, зайняти нейтральну позицію завдяки неозначеності дискурсу, йому не вдається стерти повністю свої індивідуальні риси, про що свідчать оцінні елементи, що інколи трапляються в законодавчому дискурсі, які можуть стати предметом подальшого дослідження. Наша гіпотеза, що будь-який дискурс є поліфонічним, суб'єктивним, підтвердилася. Об'єктивність дискурсу може бути лише відносною.

Література

1. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике / Александр Афанасьевич Потебня [в 4 т.] // Акад. наук СССР. – Отд-ние лит. и яз. / [общ. ред., предисл. и вступит. ст. чл.-корр. АН СССР В. И. Борковского. – М. : Учпедгиз, 1958. – Т. 1–2. – С. 523–533.
2. Benveniste E. “De la subjectivité dans le langage” / Emile Benveniste // In Problèmes de linguistique générale. – P. : Gallimard, 1966. – P. 258–266.
3. Kerbrat-Orecchioni C. L'énonciation de la subjectivité dans le langage / Catherine Kerbrat-Orecchioni. – P. : Armand Colin, 1980. – 290 p.
4. Galatanu O. La construction discursive des valeurs / Olga Galatanu // dans J-M. Barbier (éd.), Valeurs et activités professionnelles. – P. : L'Harmattan, 2003. – P. 87–125.
5. Foucault M. What is an author? / Michel Foucault // Modern Criticism and Theory. – New York : David Lodge. Longman Inc., 1988. – P. 197–212.
6. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Ролан Барт : [пер. с фр.] / сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. – М. : Прогресс, 1994. – 616 с.
7. Крапивкина О. А. К проблеме деперсонализации законодательного дискурса / Ольга Александровна Крапивкина // Альманах современной науки и образования : науч. журн-л / гл. ред. Рябцев Д. Н. – Тамбов : Грамота, 2010. – № 2 (33). – Часть 2. – С. 77. [Электронный ресурс] Режим доступа: www.gramota.net/materials/1/2010/2-2/29/html.
8. Новикова Л. П. О некоторых синтаксических и стилистических аспектах безличных предложений // Экспрессивный синтаксис и анализ художественного текста / Сб. науч. тр. / отв. ред. Э. М. Береговская. – Смоленск : Смоленский гос. пед. ин-т им. К. Маркса, 1991. – С. 15–19.
9. Georjin R. Le langage de l'administration et des affaires / René Georjin. – [36-ème éd.] – P. : Les éditions sociales, 2013. – 267 p.
10. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка / Владимир Григорьевич Гак. – М. : Добросвет, 2000. – 832 с.
11. Cours pratique de composition française et de rédaction administrative : [auteur collectif] – P. : S.N.C.F., 2012. – 163 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

12. Code civil. – [107e éd.]. – P. : Dalloz, 2008. – 707 p.